

Савчук Р. Л.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Шевчук Г. І.

Мала академія наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ПРОГРАМИ-СПОГАДИ ПРО ГЕРОЯ УКРАЇНИ ВІТАЛІЯ МЕРІНОВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

У статті з'ясовано спільні риси документалістики та журналістики; простежено сутність поняття документального фільму, окреслено його мету та основні риси (репрезентація реальних подій, людей, місць; фактична інформація; об'єктивність; авторський підхід тощо). Охарактеризовано специфіку документальної програми-спогаду: це телевізійна (чи кінематографічна) програма, яка презентує реальні відгуки людей про події, ситуації або періоди в їхньому житті, про інших людей. У таких програмах зазвичай використовуються інтерв'ю з особами, які безпосередньо пережили певні події або були їх свідками, а також архівні матеріали, свідчення та інші докази. Закцентовано, що документальні програми є важливим інструментом журналістики, адже показують об'єктивну реальність, базуються на фактах та достовірних джерелах.

У роботі використано такі методи дослідження: аналіз (для детального вивчення задекларованої тематики через дослідження її окремих частин); синтез (для системного поєднання окремих характеристик об'єкта наукової роботи); контент-аналіз (для розгляду специфіки текстового та візуального наповнення досліджуваних документальних програм); узагальнення (для формулювання загальних висновків на основі досліджуваних документальних програм-спогадів).

У статті проаналізовано документальний випуск про військовослужбовця Віталія Мерінова у телепроекті «Герої» загальноукраїнського каналу «Рада» та програму-спогад «Незвичайні герої: Віталій Мерінов» із циклу документальних фільмів регіональної телерадіокомпанії «Вежа», зокрема сфокусовано увагу на структурно-змістових особливостях відеоматеріалів, емоційному аспекті у синхронах, візуалізації, музичному оформленні тощо.

З'ясовано, що продукування таких документальних фільмів у медіапросторі є необхідним та своєчасним як вшанування пам'яті та виявлення поваги до героїв України; джерело історичної інформації про події воєнного часу; навчання молодого покоління (виховання патріотичних почуттів у сучасної молоді) тощо.

Ключові слова: документалістика, документальний фільм, документальна програма-спогад, Віталій Мерінов, інформаційний простір, телеканал «Рада», телерадіокомпанія «Вежа».

Постановка проблеми. У сучасному медіапросторі документальні фільми, програми, репортажі є важливим засобом комунікації, адже показують реальне життя без спотворень чи маніпуляцій. Вони не тільки інформують, але й здатні стимулювати емоції та роздуми аудиторії, залучати її до важливих суспільних проблем. Як стверджує В. Антонов, «через документальні фільми можна отримати доступ до своєрідного генетичного коду нації» [2, с. 135].

Темою новітніх телевізійних документальних стрічок є російська війна в Україні, життя звичайних людей на лінії фронту та у мирних містах під час воєнного стану, героїзм українських військових. Відеосюжети про реальні події допомагають

усім нам зрозуміти, що війна – серйозна загроза для миру і безпеки, а тому варто об'єднатися та підтримувати одне одного.

Актуальність теми нашого дослідження полягає в тому, що документальні програми-спогади мають важливе значення для збереження української самобутності та історичної пам'яті нації, адже фіксують життєві історії та подвиги героїв, які можуть бути забуті або спотворені з плином часу. Саме документальні фільми допомагають зберегти правдиву картину минулого та вшанувати неочіненний внесок цих людей у розвиток України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зв'язок документалістики з журналістикою, види документальних фільмів, специфіку роботи жур-

наліста в сучасній документалістиці досліджували В. Антонов [2], В. Бакіко [11], А. Дроботенко [6], О. Єфіменко [8], В. Коробко [9], В. Лазебний [11], О. Омелянець [11] та ін. Однак з огляду на відсутність наукових розвідок, присвячених аналізу документальних програм-спогадів про героїв України в медіапросторі, виникає необхідність детального вивчення окресленого питання. Це і зумовило вибір теми нашого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати особливості документальних програм-спогадів про героя України Віталія Мерінова в інформаційному просторі, а також з'ясувати значення таких телепроектів. Для реалізації мети вважаємо за доцільне виконання таких *завдань*: визначити особливості документального жанру у сфері журналістики, зокрема розкрити сутність та основні риси документального фільму; простежити специфіку документальної програми про Віталія Мерінова у телепроекті «Герої» загальноукраїнського каналу «Рада»; проаналізувати особливості програми-спогаду «Незвичайні герої: Віталій Мерінов» із циклу документальних фільмів регіональної телерадіокомпанії «Вежа».

Виклад основного матеріалу. У новітньому інформаційному просторі, де існує безліч джерел, що висвітлюють різноманітні явища та події, документалістика займає вагомому позицію в медіакulturі. Це і кінодокументалістика, яка об'єднує документальні фільми, телевізійні репортажі, кіножурнали та інші аудіовізуальні елементи. Відокремлено функціонує відеодокументалістика, яка переважно публікується на відеохостингах. Окрім цього, важливими складниками є літературна та фотодокументалістика [8, с. 9].

Спробуємо визначити суть поняття «документальний фільм» та виокремити його основні риси, спираючись на наукові розвідки вчених-журналістикознавців та коментарі журналістів-практиків.

Так, А. Дроботенко у статті «Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять», проаналізувавши різні наукові версії документального фільму, зазначає: це те, що базується на реальних подіях, транслює реальні кадри з життя та підкріплене документами [6, с. 5].

В. Лазебний, В. Бакіко, О. Омелянець стверджують, що «документальний фільм – основна форма жанру документального (також неігрового) кіно» [11, с. 68]. Він базується на зйомках реальних подій та осіб і слугує родоначальником для інших жанрів у сфері екранного мистецтва [11, с. 68–69]. Дослідники також вказують: темою для документалістики найчастіше стають історичні події,

культурні та соціальні явища, відомі особистості тощо [11, с. 69]. А. Лісневська та Т. Коженівська додають, що це може бути фільм-портрет, присвячений окремій людині [10, с. 112].

До завдань документального фільму належать: повчальна й освітня місії; дослідження з певною метою (географічне, зоологічне, історичне, етнографічне та ін.); пропаганда (науки, технології, релігії); створення хроніки події (тривале спостереження, репортаж); публіцистика. Жанрова структура документального кіно не тільки не стабільна, але й постійно зазнає передбачуваних змін [11, с. 69].

Оскільки журналістика – процес пошуку, обробки та поширення актуальної соціальної інформації, за допомогою преси, радіо, телебачення, кіно та інших медіа, то саме це і є спільним із документалістикою. Адже документаліст перед створенням фільму збирає свідчення з різних джерел, отримує коментарі від учасників подій та експертів. Тим самим займається і журналіст, щоб написати свій матеріал [6, с. 5–6]. Однак, за словами А. Дроботенко, є й відмінності – вимога оперативності, що має велике значення для журналіста, але може бути проігнорована документалістом. Швидкість подачі готового матеріалу – ключовий фактор для інформаційного жанру журналістики [6, с. 6].

Таким чином, документальне кіно у класичному вигляді можна вважати продуктом журналістської діяльності (відповідно до правил художнього та аналітичного жанрів). Воно повинно містити основні постулати журналістики: правдивість і точність викладеної інформації, різноманіття думок і незалежність автора від зацікавлених сторін у порушеній темі [6, с. 7].

Український журналіст-практик, автор документально-історичних проєктів на «1+1» А. Галімов також вважає журналістику і документалістику близькими поняттями. У своєму інтерв'ю для львівського онлайн-видання «MediaLab» пояснює цю думку так: документаліст фільмує, фіксує, показує, що відбувається насправді; передає через картинку певне явище, тенденцію та людину; відкриває нову, реальну і невігдану інформацію. Фактично робить усе те саме, що й журналіст. Далі А. Галімов підсумовує, що документалістика – це і є журналістика, однак не у класичному розумінні («інформування»), а в поєднанні з художніми формами [1].

В. Коробко констатує: жанри сучасної телевізійної журналістики, які поєднуються з елементами художньо-публіцистичного стилю, завжди перебувають на межі між журналістикою та драматургією.

У них взаємодіють документальні і художні аспекти. Ці елементи є рівноправними, оскільки лише в поєднанні здатні досягти своєї мети – впливати на розум та почуття глядачів [9, с. 58].

Отже, у сфері журналістики документальний жанр визначається як процес створення та відтворення реальних подій, фактів та історій з метою об'єктивного відображення світу перед глядачами або читачами. Основна ціль документального фільму полягає у використанні медійних інструментів для поширення достовірної інформації, стимулювання громадської свідомості.

Зараз документальний жанр є надзвичайно популярним, що підтверджено кількісним зростанням та різноманітністю його продукції. Зрештою документальні проєкти майже ніколи не вичерпують унікальні теми для трансляції, адже історія твориться кожен день [8, с. 14]. Найбільш поширеним у наш час є відтворення реальності, тісно переплетеної з війною в Україні.

За твердженням О. Єфіменка, актуальність документального жанру залишається незмінною, оскільки людям потрібні такі фільми як джерело правди. І це зрозуміло, враховуючи кількість фейків та брехні та ілюзій, які сьогодні заповнюють наш інформаційний простір [8, с. 26].

Можна вважати, що документальні програми зараз є важливим інструментом журналістики, адже показують об'єктивну реальність, базуються на фактах та достовірних джерелах.

Документальна програма-спогад – це телевізійна (чи кінематографічна) програма, яка презентує реальні відгуки людей про певні події, ситуації або періоди в їхньому житті. У таких програмах зазвичай використовуються інтерв'ю з особами, які безпосередньо пережили різні події або були їх свідками, а також архівні матеріали, свідчення та інші докази.

Мета документальних програм-спогадів – це збереження історії, розповідь про людей, певні події з перших уст та трансляція реальних життєвих ситуацій.

На наш погляд, у час війни найбільш актуальними та необхідними є документальні телепроєкти, які розповідають про дійсність без прикрас. Водночас сучасні відеосюжети відображають героїзм та мужність українського народу, наповнюючи нас гордістю за рідну країну.

Так, на своїй Youtube-сторінці телеканал «Рада» запустив проєкт «Герої» [5], щоб розповісти про долю тих, хто віддав своє життя, здоров'я та спокій заради інших. Телепроєкт складається із серії документальних історій про героїв України – військових чи людей різних профе-

сій, які не мали бойового досвіду, однак після 24 лютого 2021 року стали на захист батьківщини (зафіксовано 17 відеоматеріалів).

Вважаємо, що цикл документальних фільмів про героїв України виконує важливу роль у збереженні та популяризації нашої історії, а також сприяє вихованню громадянської свідомості та почуття патріотизму. Допомагає сформувати у сучасної молоді розуміння значення героїв і необхідність вшанування їхньої пам'яті.

Саме таку місію має відеосюжет про українського спортсмена, заслуженого майстра спорту, чотирикратного чемпіона світу з кікбоксингу, воїна Національної гвардії України, відомого іванофранківця Віталія Мерінова [4] із циклу документальної програми «Герої» загальноукраїнського інформаційно-аналітичного каналу «Рада» [5], який ми обрали для аналізу.

Варто зазначити, що команда журналістів дотримується певної ідеї, сценарію, сконцентрувавши свою увагу на зображенні героя у різних життєвих ракурсах: сімейному, професійному та військовому. Сценарій вибудовано з епізодів реального життя.

Короткий опис: документальна програма містить інтерв'ю з Віталієм Меріновим, його матір'ю, дружиною, побратимом та вихованцем спортивного клубу. Початок і кінцівка програми – синхрон ведучої.

Дата: під відеосюжетом зазначено дату 7 травня 2023 р., яка вказує, що матеріал вийшов після загибелі героя (30 березня 2023 р.).

Час короткометражного фільму: 11 хвилин 52 секунди. **Тривалість** епізодів різна. Переважно вони короткі, хоча, на нашу думку, містять усю необхідну інформацію, яку журналісти намагалися донести до аудиторії.

Місце зйомки: місто Івано-Франківськ (спортивний клуб Віталія Мерінова, парк, центр міста). Вважаємо, що саме така локація для зйомок є найбільш вдалою: не просто фоновою, а насамперед створює певну атмосферу в кадрі.

Герой випуску: Віталій Мерінов. **Учасники:** ведуча – Олена Мороза, мати героя – Надія Мерінова, дружина – Віта Мерінова, побратим – Андрій, вихованець героя – Андрій Розвадовський.

Субтитрами вказано ім'я та прізвище тих, хто говорить у кадрі. Прізвище не зазначено тільки у представленні військовослужбовця, що був побратимом Віталія Мерінова.

Окрім назви та дати, є **лід** (представлення сюжету [10, с. 165]; текстовий опис, тобто те, що бачать люди ще не почавши перегляд відео), де використано життєве кредо героя: «*Перемагає*

той, хто вміє піднятися». У ліді також зазначено, що під час повномасштабної війни Віталій Мерінов змінив ринг на фронт. Згодом був поранений під Мар'їнкою, повернувся у рідний Івано-Франківськ, щоб відновити сили та знову стати до бою на передовій [4]. Фактично, ці короткі речення відображають суть документальної історії.

Вагому роль відіграють як текстові, так і **візуальні елементи**. На початку кожної історії акценти зроблено на висловах «Дати бій сильнішому», «Пожертвувати всім», «Віддати останнє», «Ризикнути собою», які «виринають» у фільмі в синьо-жовтих забарвленнях на фоні реальних фотографій, що є фрагментами різних воєнних дій, людей, військової техніки тощо, а також із відповідним музичним супроводом. На 12 секунди переглянутого відеоматеріалу зацентровано увагу на світлині героя у військовому спорядженні, далі показано обличчя великим планом, після того (на 14 секунди) – відео із позицій військового, зняте на телефон, очевидно, побратимами. Загалом у програмі дисонують яскраві кадри цивільного життя спортсмена із темно-сірими – його перебуванням на полі бою.

Власне, слід звернути увагу на візуалізацію, завдяки якій досягається динамічність [10, с. 63] сюжету, взаємодія візуальних фрагментів (образів) зі словами (синхронами) для істинності передавання інформації [10, с. 93]. Так, фотографії та короткі відео використано для підсилення реальності змістового навантаження документального матеріалу: герой у військовій формі та у спортивному костюмі; фотографії під час синхрону матері героя (розповідає про синове захоплення спортом ще з дитинства) – світлини з дитячого альбому, спільні сімейні фото тощо.

Зацентровано увагу і на **деталях**, зокрема з різних ракурсів декілька разів у фільмі показано заслуги Віталія у спорті – медалі, кубки, нагороди.

Документальне відео містить **емоційний аспект**: розмова кореспондентки з матір'ю та дружиною Віталія Мерінова (їхні спогади про 24 лютого 2021 року; переживання та небажання відпустити Віталія на війну); відео зустрічі героя з дружиною та маленькою донечкою у центрі міста, спільна прогулянка. Загалом аналіз поведінки журналістки Олени Морозової з героями сюжету, її формулювання запитань більше нагадують звичайну бесіду (щирі розмови), аніж інтерв'ю.

Ведуча документальної програми **починає** розповідь зі слів, розміщених у ліді, на тлі панорами міста (локація – Івано-Франківськ). Далі журналістка спілкується з героєм на рингу у його власному спортивному клубі «СПЗ», що функці-

онує з 2012 року. Віталій пишався, що в його залі виростають патріоти країни (зараз багато з них захищає Україну).

Показано фрагменти тренування з боксу під керівництвом Мерінова. Записано синхрон його вихованця Андрія Розвадовського, який згадує: Віталій навіть із місця бойових дій знаходив час «написати» поради щодо тренування. Це також впливає на формування образу героя – він був відповідальний у своїй справі.

Побратим Андрій (прізвище замовчується) згадує настанову, як Віталій учив його: «*Ти займешся, займаєшся, займаєшся. Тобі важко. Як би не хотілось тобі покинути зал, ти маєш йти до кінця. Так само і на війні. Як тобі не важко, наприклад, тебе обстрілюють з усіх сторін, а ти тримаєшся і так тримаєшся до кінця*». Те, що допомагало героєві у спорті, допомагало й на полі бою. Він ніколи не здавався.

Ми виокремили декілька **цитат** Віталія Мерінова, які, на наш погляд, є надзвичайно важливими, адже характеризують самого героя, його сприйняття війни, воєнний досвід. На запитання журналістки, чому після поранення знову повернувся на фронт, відповідає: «*Кожен громадянин, кожна людина боїться за своє життя, але не має якогось такого страху, щоб не йти туди знову. Ти розумієш, що кожної миті тебе можуть вбити, але ти розумієш те, що є ще й інші цінності, за які варто боротися*».

Віталій порівнює бій на рингу та бій на війні: «*У рингу бій за правилами: спортсмени знають, куди можна бити, а куди не можна бити. У битві з російським варваром: вони не дотримуються правил війни*».

На запитання ведучої, чи є місце мріям на війні, акцентує: «*Хто не має мрій, то не варто, напевно, йти в той окоп*». Далі зазначає, що людина повинна жити навіть не мріями, а цілями. Для Віталія головна мрія – Україна повинна перемогти на полі бою; щоб у нашій державі запанував мир; щоб наші діти ніколи не чули звуків сирен та більше ніколи не бачили ракет, які прилітають у мирні міста. А далі інші мрії – жити нормальним життям.

Завершується документальна історія підсумковою тезою ведучої: «*Віталій Мерінов – приклад незламності України, сміливості, внутрішньої сили та того, що на шляху до своєї мрії, попри біль та складнощі, не можна здаватися*». Саме ці слова мотивують нас до роздумів про героїзм, відвагу та мужність військовослужбовця, який віддав своє життя за Україну.

Отже, телевізійний проєкт «Герої» загальноукраїнського каналу «Рада» спрямований на поширення інформації про життєвий шлях героїв України, їхні досягнення (подвиги), безцінний внесок у суспільство та країну в цілому.

Слід зазначити, що регіональна телерадіокомпанія «Вежа» також започаткувала свій цикл документальних програм-спогадів про загиблих у російсько-українській війні іванофранківців під назвою «Незвичайні герої» [12]. Фільми знято про тих, хто, не роздумуючи, став на захист України і загинув заради неї [3].

Ми зафіксували 25 документальних програм про воїнів із Івано-Франківська, але є також і окремі спецвипуски, де зібрано декілька розповідей.

Ці історії абсолютно різні і водночас дуже схожі – емоційні, сповнені відчаю, болю, а ще – гордості рідних за те, що їхні чоловіки не уникали повісток. Перед ними не було вибору, чи йти на передову [3].

У **ліді** до кожного відеоматеріалу зазначено: про своїх найрідніших розповідають їхні дружини, діти, батьки, а також побратими. Цей телепроєкт присвячено пам'яті тих, хто захищає нас із неба і заради спокою тих, хто плаче за ГЕРОЯМИ на землі [12].

Як бачимо, ключовим є слово «ГЕРОЇ», записане великими літерами. Очевидно, для того, щоб привернути увагу, підкреслити важливість, значущість, велич тих, кого так іменовано. Акцент зроблено і на слові «Незвичайні», щоб підсилити особливість героїв: тільки незвичайні люди здатні на подвиги та жертовність заради інших, заради своєї батьківщини.

В одному із відеосюжетів журналістка телерадіокомпанії «Вежа» Ольга Смага зізнається, що знімати такі сюжети важко і непросто дивитися їх. Однак варто витратити 15 хвилин свого часу, щоб побачити, як звичайні чоловіки перетворилися на незвичайних героїв [3].

Власне, таким незвичайним героєм документальної програми телерадіокомпанії «Вежа» і героєм України, який віддав своє життя за її захист, став іванофранківець Віталій Мерінов [13].

Спробуємо проаналізувати переглянутий фільм.

Короткий опис: відеоматеріал містить біографічну довідку про Віталія Мерінова; синхрони – спогади дружини, друга та двох побратимів.

Дата короткометражного фільму: 28 квітня 2023 р. Сюжет вийшов після смерті військовослужбовця. **Тривалість:** 12 хвилин 19 секунд. **Місце зйомки:** місто Івано-Франківськ (площа Міцкевича, меморіальний сквер).

Учасники фільму: дружина – Віта Мерінова, кум і друг – Іван Грушка, побратими – Андрій та Мирослав.

Субтитрами вказано ім'я та прізвище тих, хто мовить у кадрі, окрім військовослужбовців-побратимів героя. Присутній закадровий голос ведучого (на 32 секунді), що озвучує текст на екрані – коротку біографічну довідку про загиблого воїна.

Фільм **починається** із заставки – пазлів, які складаються з фотографій українських захисників із бойовою технікою, на якій майорять синьожовті стяги. На початку у кадрі з'являється дружина загиблого Віталія Мерінова – Віта Мерінова. Вона звертається до Президента України з проханням присвоїти її чоловікові почесне та заслужене звання «Герой України» з удостоєнням ордена «Золота Зірка», адже герой віддав за волю та незалежність України найцінніше – своє життя.

Зазначимо, що електронну петицію, оприлюднену на вебсайті Офіційного інтернет-представництва Президента України, щодо присвоєння звання «Герой України» Віталію Мерінову за лічені дні підписало 25 526 українців [7]. «За результатами комплексного розгляду зазначеною експертною групою відповідних матеріалів та на підставі подання про відзначення державною нагородою, внесеного в установленому порядку Міністерством внутрішніх справ України, прийнято рішення щодо нагородження орденом «За мужність» III ступеня Мерінова Віталія Олександровича (посмертно)» [7].

Далі – закадровий голос ведучого, а на екрані фотографія героя у військовій формі (зроблена в окопі) та короткі відомості про нього (на 33 секунді): *«Мерінов Віталій Олександрович. 32 роки. Чотириразовий чемпіон світу з кікбоксингу, член виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради. Став на захист України у перший день повномасштабного вторгнення. Старший солдат, гранатометник 50-го полку Національної гвардії України. 31 березня 2023 року помер у лікарні, після важкого поранення на Луганщині. Одружений, виховував дворічну дочку Лею»*. Зауважимо, що те саме фото Віталія, але вже чорно-біле, використано наприкінці фільму із написом «Пам'яті Віталія Мерінова».

Загалом варто відзначити важливість **ілюстративних елементів** та **музичного оформлення** у документальному відеоматеріалі, які постійно присутні у кадрі та є синхронними із розповідями дружини, друга та побратимів. Постійно «виривають» світлина та відео (переважно зняті на телефон), на яких Віталій радісний із сім'єю (дру-

жиною та донечкою), з друзями, зі спортивною командою, з побратимами. Так, під час синхрону з дружиною Вітою Меріною, за її спиною, на стіні, простежується ціла мозаїка їхніх яскравих та позитивних сімейних фотографій (на деяких кадрах знято великим планом).

Зосередимо увагу на окремих **синхронах**, які можна охарактеризувати як емоційно навантажені.

Саме такими є спогади дружини, надзвичайно болісними (їй важко стримати сльози), однак і важливими для неї, адже містять різні фрагменти: від щасливих спільних моментів до важких днів розлуки та горя. Вони хоч і наповнені сумом та тугою, але водночас є нагадуванням про силу, мужність і героїзм її чоловіка.

Емоційними (змішаними з горем та втратою) можна охарактеризувати спогади друга Івана та побратимів – Андрія і Мирослава. Кожен із них ділиться своїми унікальними споминами, які створюють цілісну картину про загиблого героя.

Іван Грушка більш піднесено згадує про Віталія: як вони з 2007 року брали участь у різних спортивних змаганнях, зборах, разом тренувалися, відпочивали (у кадрі підтверджено спільними фотографіями), а 2009 року їздили на чемпіонат світу в Італію. Акцентує на тому, що його друг-герой був надзвичайно щирою, позитивною людиною (*«любив життя»*), обожавав гратися з дітьми (*«він любив дітей і діти його любили, бо він дуже щиро з ними грався»*); у кадрі показано відео, зняте на телефон), жартувати, розігрувати друзів.

Побратими згадують спільні випробування, які пережили на війні, як виконували бойові завдання, отримали перші поранення. Пам'ятають Віталія добрим другом, сильним та витривалим спортсменом, мужнім воїном, відданим своїй справі – до кінця стояти на захисті батьківщини і не здаватися. Зі слів Мирослава, Віталій завжди повторював, що Бог з нами, тому все буде добре.

Побратим Андрій згадує їхню зустріч у військовій частині, як радів, що воюватиме разом з другом; потім – бойові дії під Кремінною, оборону Мар'їнки. Розповідає про останнє поранення Віталія, коли той у важкому стані ще знаходив сили спілкуватися з хлопцями (*«Це була людина, яка мала сили на все»*). Андрій жаліє, що не зміг попрощатися з другом. Демонструє свої останні повідомлення в телефоні, які так і залишилися без відповіді.

Наприкінці фільму фрагментарно у чорно-білих тонах показано прощання іванофранківців із героєм (біля церкви) та їхні вигуки: *«Герою України Віталію Мерінову – Слава! Слава! Слава!»*.

Хоч і важко переглядати весь відеосюжет, але однозначно – варто кожному, насамперед для того, щоб розуміти і не забувати, яка ціна української свободи та незалежності.

Вважаємо, що фіксування таких історій допомагає зберегти, відтворити та розповісти про подвиги тих, хто до останнього боровся за Україну. Документальні фільми насамперед необхідні для виховання патріотичних почуттів у сучасній молоді, оскільки нагадують про важливість героїзму та національного самовизначення.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що документальний жанр у сфері журналістики охоплює створення та відображення реальних подій, фактів, історій з метою показати глядачам або читачам об'єктивну картину світу. Актуальність документального жанру не змінюється, оскільки він є джерелом правди.

Аналіз документального випуску про військовослужбовця Віталія Мерінова у телепроекті «Герой» загальноукраїнського каналу «Рада» та програми-спогаду «Незвичайні герої: Віталій Мерінов» із циклу документальних фільмів регіональної телерадіокомпанії «Вежа» підтверджує необхідність та своєчасність продукування таких фільмів-історій про героїв України в медійному просторі, адже вони мають важливе значення: вшанування пам'яті та виявлення поваги до героїв України (дають можливість суспільству більше дізнатися про життя, подвиги та жертву тих, хто боровся за нашу свободу та мир); збереження історії (виступають достовірним джерелом історичної інформації про події воєнного часу, адже фіксують персональні свідчення героїв та їх побратимів, спогади рідних, людей, які пережили війну; розширюють наше розуміння історії та її впливу на суспільство); навчання молодого покоління (допомагають зрозуміти жорсткість воєнного конфлікту, дій, які відбуваються на полі бою; демонструють силу людської волі, мужності, відваги й героїзму, що може стати прикладом для наслідування) тощо.

Перспективним для подальших досліджень вбачаємо детальний аналіз інших документальних фільмів, присвячених героям України.

Список літератури:

1. Акім Галімов: «Стандарти документалістики залежать від совісті і власних меж» [інтерв'ю]. *MediaLab*. 12.10.2016. URL: <http://surl.li/mqfmk> (дата звернення: 20.01.2024)
2. Антонов В. Документальні програми «БІ-БІ-СІ» природознавчого характеру: історія становлення та функції. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2022. Вип. 51. С. 134–143.
3. В ефірі ТРК «Вежа» стартував проєкт «Незвичайні герої». *Телерадіокомпанія ВЕЖА*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DQxAxU5rj7s> (дата звернення: 10.02.2024)
4. Герої. Віталій Мерінов. *Телеканал «Рада»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jxjGXiGjhm8> (дата звернення: 10.02.2024)
5. Герої. *Телеканал «Рада»*. URL: <http://surl.li/qthue> (дата звернення: 10.02.2024)
6. Дроботенко А. Е. Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. Вип. 11. 2017. С. 4–7.
7. Електронні петиції. №22/186934-еп. Присвоїти звання «Герой України» Віталію Мерінову. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/186934> (дата звернення: 12.02.2024)
8. Єфіменко О. О. Специфіка роботи журналіста в сучасній документалістиці. Київ, 2022. 76 с. URL: <http://surl.li/osdkn> (дата звернення: 20.01.2024)
9. Коробко В. І. Характеристика телевізійної документалістики у дискурсі журналістикознавства та її форми. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. V(23), I.: 139. 2017. Р. 57–60.
10. Лісневська А., Коженівська Т. Мистецтво телевізійного репортажу: навч.-метод. посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 190 с.
11. Лазебний В. С., Бакіко В. М., Омелянець О. О. Організація телевізійного виробництва: конспект лекцій: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 162 с.
12. «НЕЗвичайні ГЕРОЇ». *Телерадіокомпанія ВЕЖА*. URL: <https://www.vezha.org/za-i-proty-copy-3/> (дата звернення: 12.02.2024)
13. «НЕЗвичайні ГЕРОЇ»: Віталій Мерінов. *Телерадіокомпанія ВЕЖА*. URL: <https://www.vezha.org/nezvychajni-geroyi-vitalij-merinov-video/> (дата звернення: 12.02.2024)

Savchuk R. L., Shevchuk H. I. DOCUMENTARY PROGRAMS-MEMOIRS ABOUT THE HERO OF UKRAINE VITALIY MERINOV IN THE INFORMATION SPACE

The article explores the common features of documentary filmmaking and journalism, elucidates the essence of the concept of a documentary film, outlines its purpose and main characteristics (representation of real events, people, places; factual information; objectivity; authorial approach, etc.). The specificity of documentary memoir programs is characterized as television (or cinematic) programs that present real reflections of people on events, situations, or periods in their lives, and about other people. Such programs typically utilize interviews with individuals who directly experienced certain events or witnessed them, as well as archival materials, testimonies, and other evidence. It is emphasized that documentary programs are an important tool in journalism, as they show objective reality, based on facts and reliable sources.

The research employs the following methods: analysis (for a detailed study of the declared theme through the investigation of its individual parts); synthesis (for the systematic combination of individual characteristics of the object of scientific work); content analysis (for examining the specificity of the textual and visual content of the researched documentary programs); generalization (for formulating general conclusions based on the studied documentary memoir programs).

The article analyzes the documentary episode about the military serviceman Vitaliy Merinov in the television project «Heroes» of the nationwide channel «Rada» and the memoir program «Unusual Heroes: Vitaliy Merinov» from the series of documentary films of the regional television and radio company «Vezha». The focus is particularly on the structural-content features of video materials, emotional aspects in synchronies, visualization, musical design, etc.

It is clarified that the production of such documentary films in the media space is necessary and timely as a tribute to the memory and a demonstration of respect for the heroes of Ukraine, a source of historical information about events during wartime, and education for the younger generation (cultivation of patriotic feelings in contemporary youth), etc.

Key words: *documentary, documentary film, documentary program-memoir, Vitaliy Merinov, information space, channel «Rada», television and radio company «Vezha».*